

ТЕМА_ ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА ТА СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ

План

- 1 Поняття витрат та собівартості продукції.
- 2 Класифікація витрат і структура собівартості.
- 3 Методи визначення собівартості продукції.
- 4 Калькуляція собівартості.

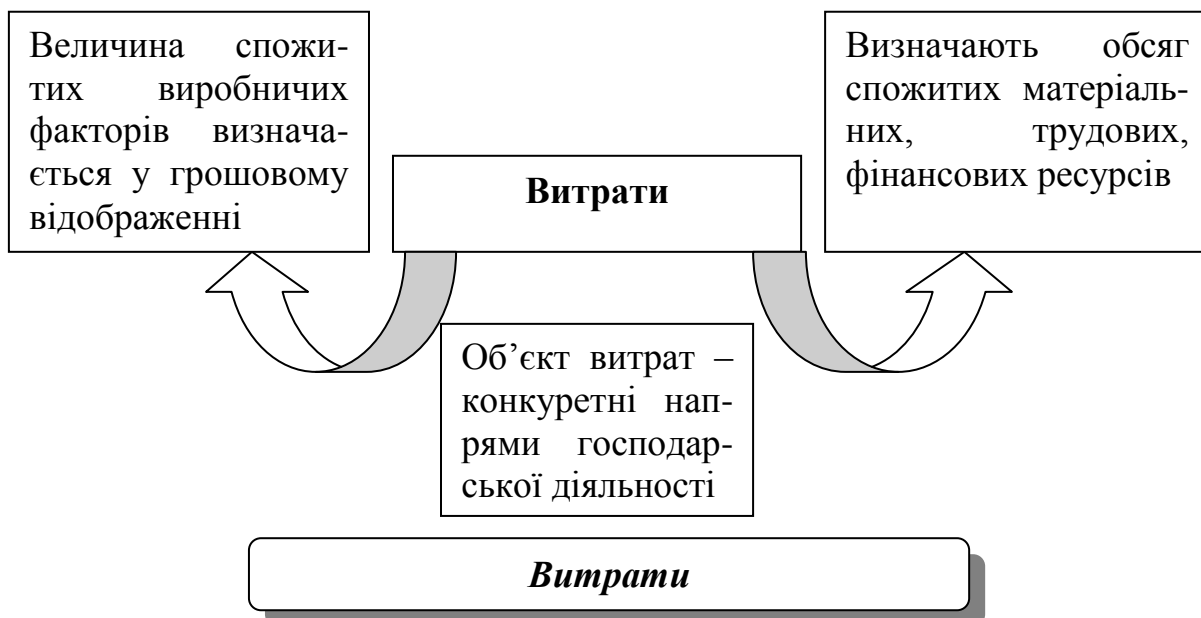

Рекомендована література для вивчення теми: [4], [11, с.403-432], [13, с.120-127], [14, с.568-584], [16, с.234-253], [18, с.359-404], [21, с.88-96], [22, с.601-625], [23, с.264-281], [26, с.167-180].

Мінілексікон: витрати, поточні витрати, види витрат, калькуляційні статті, економічні елементи витрат, собівартість, методи визначення собівартості продукції, калькуляція собівартості.

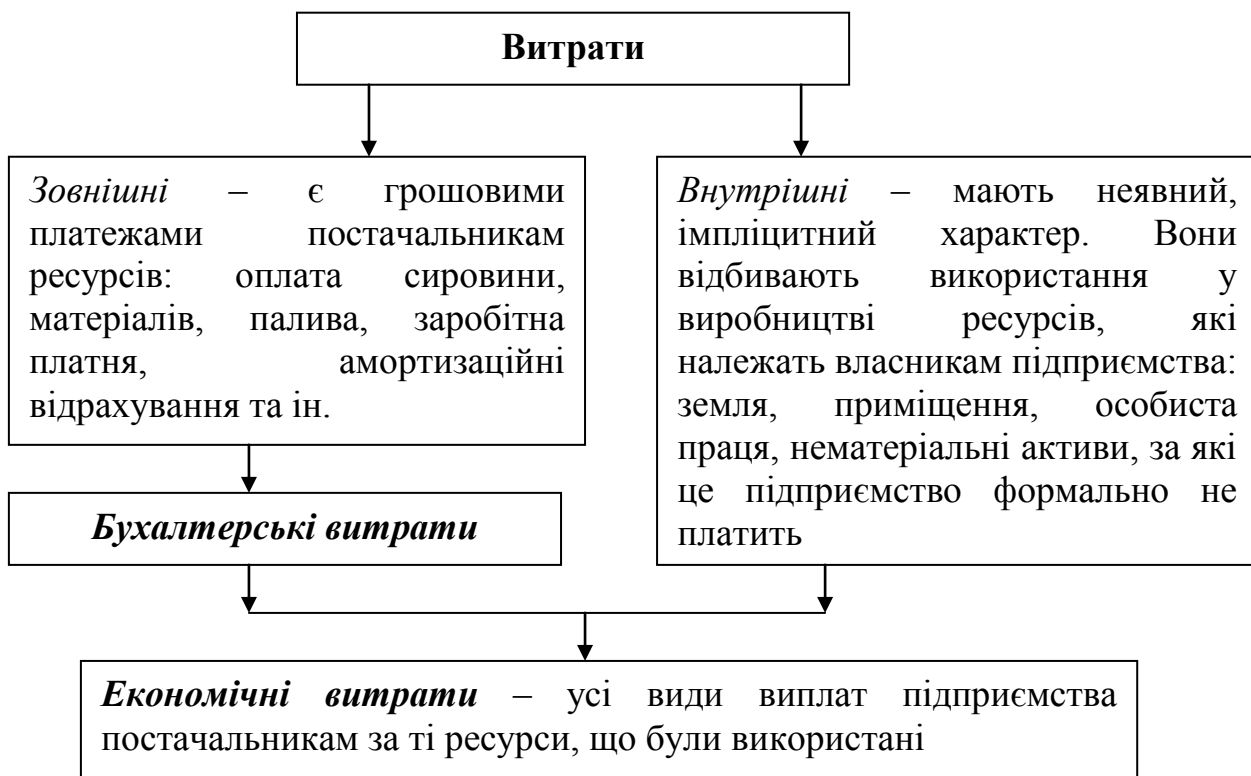
1 Поняття витрат та собівартості продукції

Витрати – обсяг спожитих виробничих факторів (матеріальних, фінансових, трудових ресурсів), необхідних для здійснення підприємством господарської діяльності, направленої на отримання прибутку та максимізацію добробуту власників у грошовому вираженні

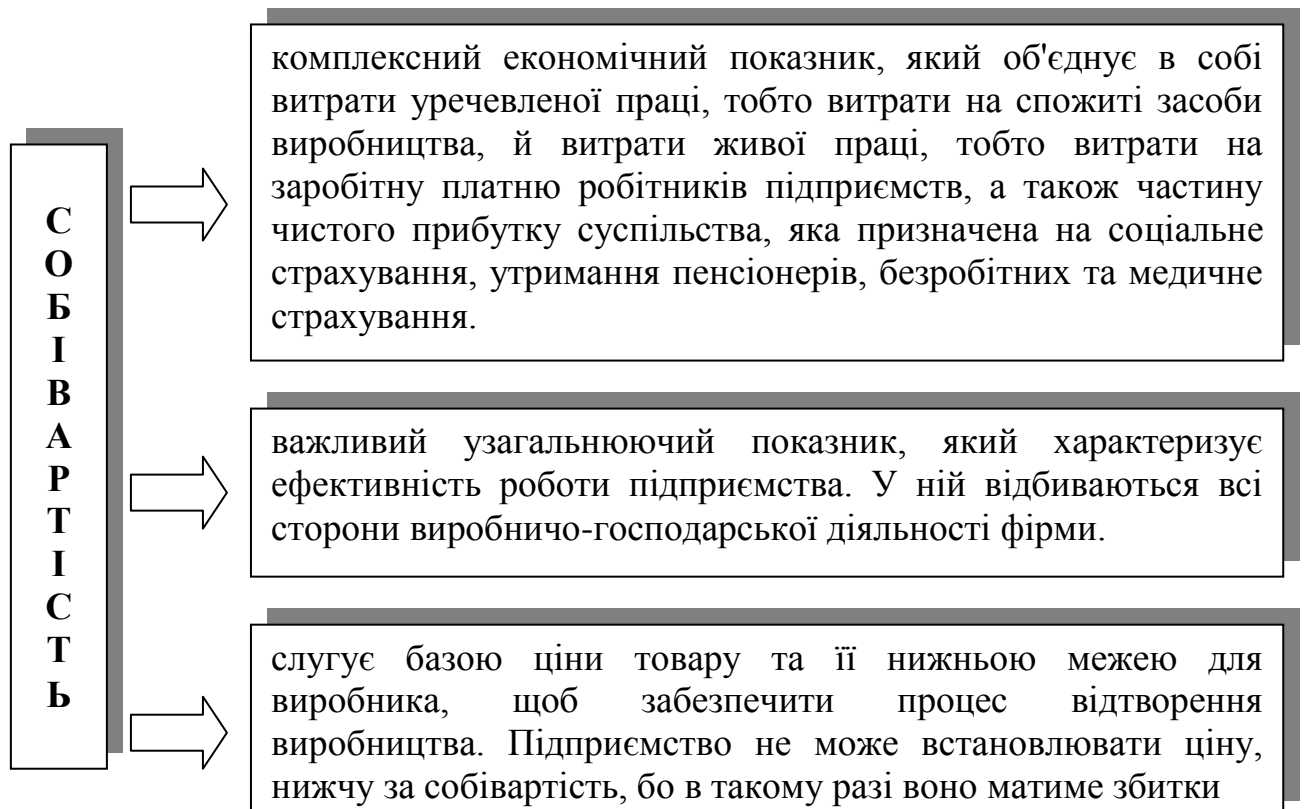

Поточні витрати – сукупність затрат живої та уречевленої праці, що виражені у грошовій формі, на здійснення поточної господарської діяльності підприємства (виробничої, реалізаційної, фінансової, іншої)

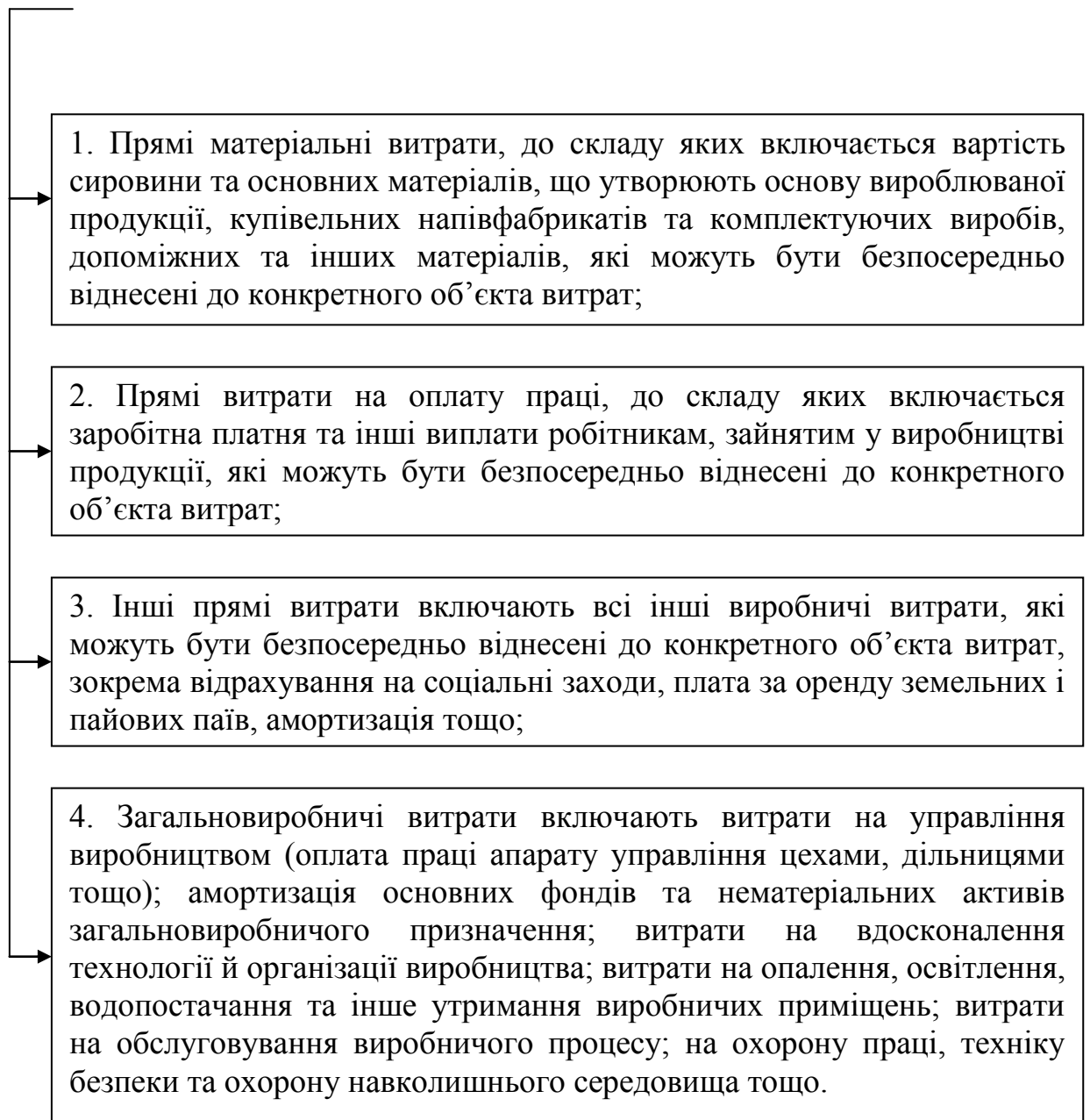
Витрати підприємства включаються в собівартість продукції.

Собівартість продукції як економічна категорія є грошовим виразом витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність” та положення (стандарту) бухгалтерського обліку “Витрати” **собівартість реалізованої продукції** (продукції, послуг) складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормованих виробничих витрат

До виробничої собівартості продукції включаються:

За новими правилами бухгалтерського обліку не всі витрати включаються до собівартості реалізованої продукції. Витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції, поділяються на:

- адміністративні (загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством);
- витрати на збут (витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції);
- інші операційні витрати.

2 Класифікація витрат і структура собівартості

Класифікація поточних витрат підприємства

Економічні елементи характеризують спожиті ресурси ха їх економічним змістом, незалежно від форми та місця використання, тобто сукупність однорідних витрат у грошовому відображенні за їх видами

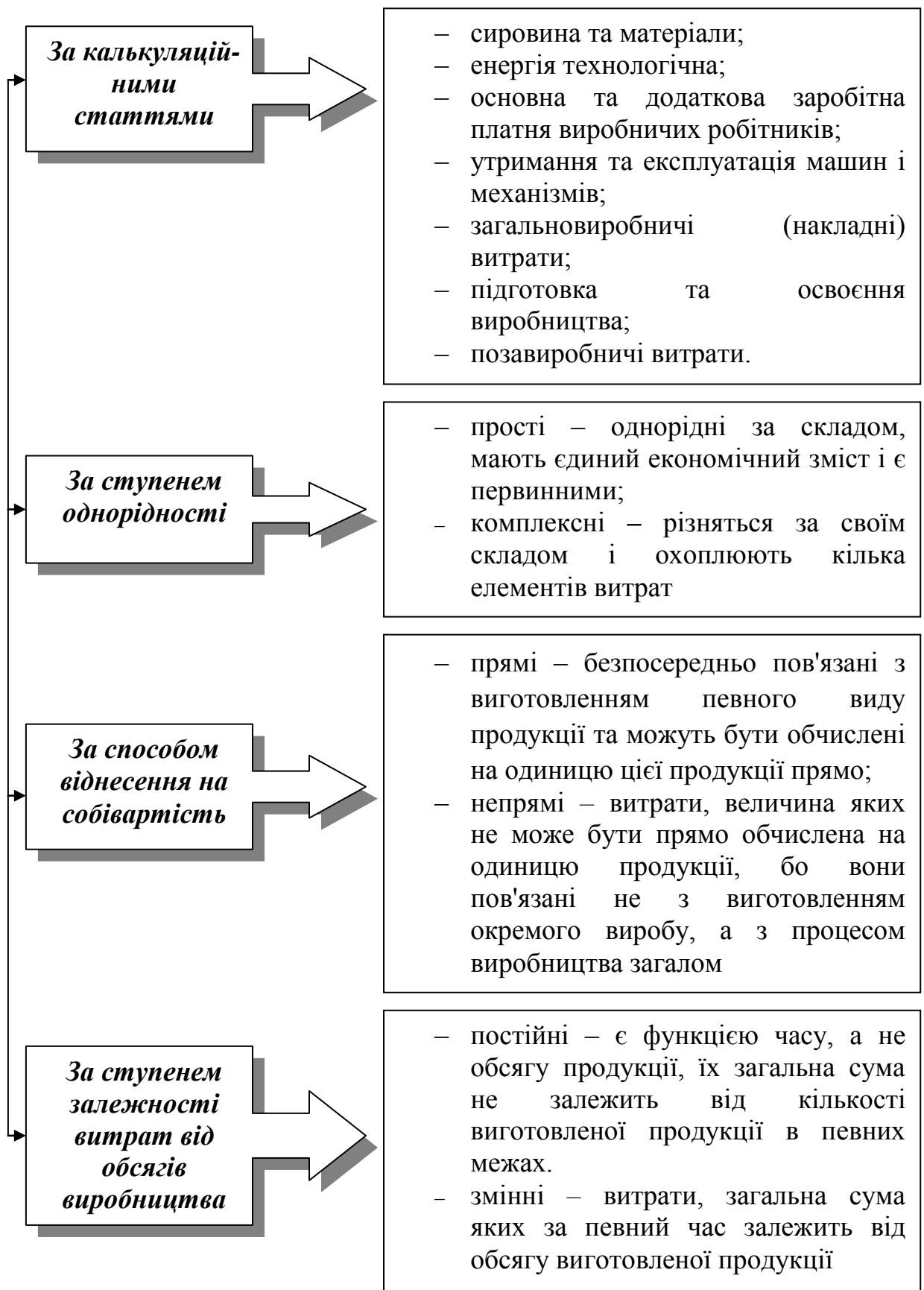
**За
економічними
елементами**

- матеріальні витрати, до яких включаються вартість витрачених у виробництві сировини та основних матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів, палива та енергії, будівельних матеріалів, запасних частин, тари, допоміжних матеріалів;
- витрати на оплату праці (заробітна платня за окладами та тарифами, премії та заохочення, компенсаційні виплати, оплата відпусток тощо);
- відрахування на соціальні заходи (відрахування на пенсійне забезпечення, на соціальне страхування, страхові внески на випадок безробіття);
- амортизація (амортизаційні відрахування на відновлення основних засобів та нематеріальних активів);
- інші витрати.

**За
функціональним
призначенням**

- витрати, пов'язані з операційною діяльністю;
- витрати, пов'язані з фінансовою діяльністю;
- витрати, пов'язані з інвестиційною діяльністю;
- витрати щодо надзвичайних подій

Калькуляційні статті відображають формування витрат за напрямками діяльності та місцем виникнення

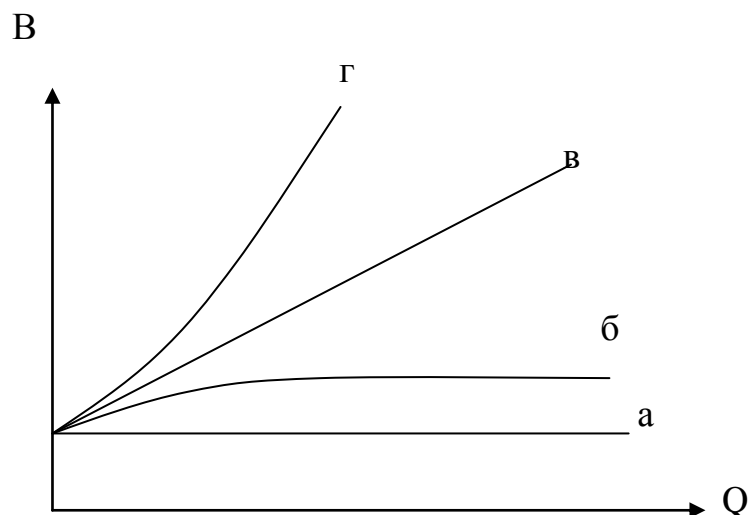

Рисунок – Динаміка витрат (В) залежно від обсягів виробництва (Q):
 а – постійні витрати; б – дегресуючі витрати (зростають повільніше, ніж обсяг виробництва), в – пропорційні витрати (розмір яких перебуває в пропорційній залежності від обсягів виробництва); г – прогресуючі витрати

Поділ витрат на постійні та змінні дає змогу аналізувати залежність витрат і прибутку від обсягу виробництва при виборі варіантів планових рішень.

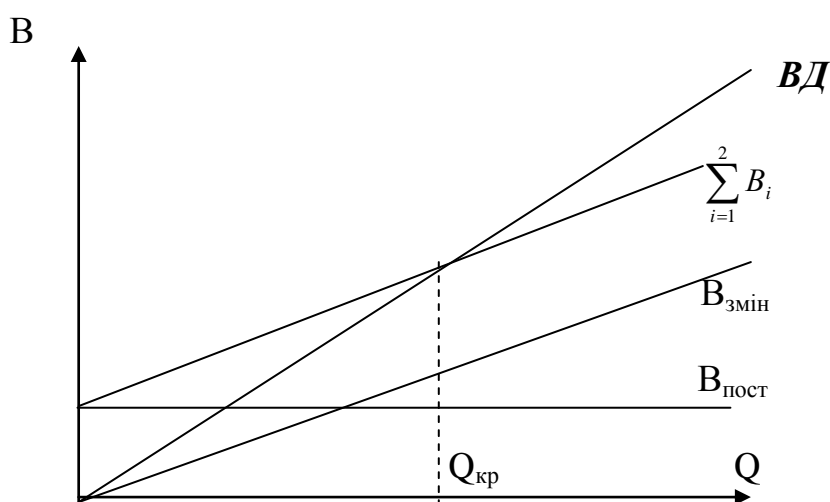
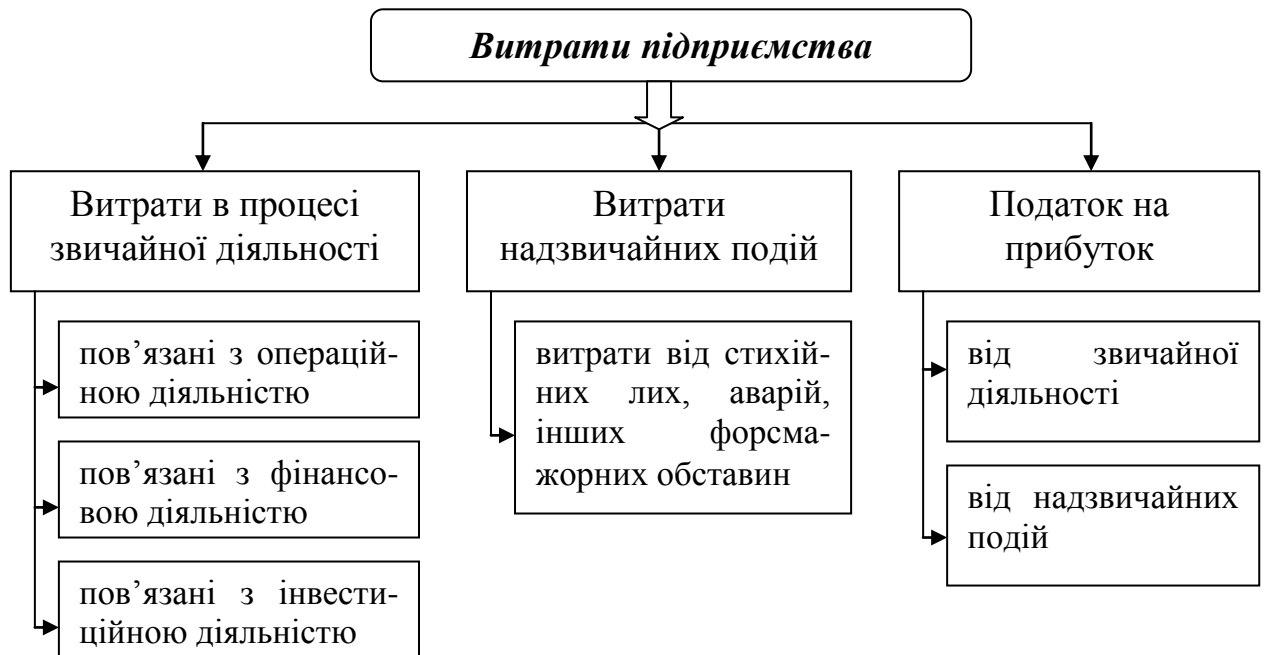

Рисунок – Динаміка витрат і виручки від реалізації продукції залежно від обсягу виробництва: Q – обсяг виробництва; $Q_{кр}$ – критичний обсяг випуску певної продукції; В – витрати на випуск продукції; $B_{пост}$ – постійні витрати; $B_{змін}$ – змінні витрати; $\sum_{i=1}^2 B_i$ – сумарні витрати на випуск продукції; ВР – виручка від реалізації продукції.

Класифікація витрат підприємства (відповідно положення (стандарту) бухгалтерського обліку “Витрати”)

Класифікація витрат, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства

3 Методи визначення собівартості продукції

Методи визначення собівартості продукції

1. Кошторисні. Собівартість товарної продукції визначають, додаючи до суми кошторису інші витрати, що відносяться на собівартість.

2. Підсумовування попередньо визначеної собівартості окремих виробів:

$$C = \sum_{i=1}^n C_i \times Q_i ,$$

де C – загальна собівартість товарної продукції; n – кількість найменувань продукції; C_i – собівартість одиниці продукції; Q_i – загальний обсяг виробництва продукції i -го виду.

3. Пофакторний метод, за яким визначають собівартість продукції з урахуванням впливу різноманітних чинників на її формування.

$$C = C_{\phi} \pm \sum_{j=1}^m \Delta C_j ,$$

де C_{ϕ} – собівартість планового обсягу товарної продукції за рівнем витрат базового (минулого) періоду. Така собівартість називається розрахунковою; m – кількість факторів, які впливають на собівартість продукції в плановому періоді; ΔC_j – зміна собівартості під впливом різноманітних факторів.

4 Калькуляція собівартості

Калькуляція собівартості визначення витрат на одиницю продукції.

Калькуляція собівартості:

Стаття І. Сировина та матеріали.

Витрати матеріалів на виробництво продукції визначаються так:

$$M_{\phi} = \sum_{i=1}^n Q_i \times M_{\phi i} \pm M_{\text{нв}} ,$$

де Q_i – обсяг випуску продукції i -го найменування в натуральному виразі; n – кількість найменувань виготовленої продукції; M_{ei} – норма витрат матеріалу на одиницю i -го виробу; $M_{не}$ – витрати матеріалу на зміну залишків незавершеного виробництва.

Витрати виробництва за цією статтею:

$$B_{\text{м}} = \sum_{i=1}^n M_{ni} \times C_{\text{м}i} - \sum_{i=1}^n M_{\text{відхи}} \times C_{\text{відхи}},$$

де $B_{\text{м}}$ – витрати виробництва за статтею "Сировина і матеріали"; $C_{\text{м}i}$ – ціна придбання сировини та матеріалів i -го виду; $C_{\text{відхи}}$ – ціна реалізації відходів сировини та матеріалів i -го виду; $M_{\text{відхи}}$ – витрати сировини та матеріалів i -го виду, що пішли у відходи; n – кількість видів, сировини та матеріалів.

Стаття II. Енергія технологічна.

Витрати за цією статтею обчислюються за нормами витрат і тарифами на енергію за формулою:

$$C_{\text{ен}} = \sum_{i=1}^n C_{\text{ен}i} \times C_{\text{т}i},$$

де $C_{\text{т}i}$ – ціна-тариф на застосування i -го виду енергії; $C_{\text{ен}i}$ – норми витрат i -го виду енергії; n – кількість видів енергії.

Стаття III. Основна та додаткова заробітна платня виробничих робітників.

До цієї статті належать витрати на оплату праці робітників, які безпосередньо виготовляють продукцію.

Стаття IV. Утримання та експлуатація машин і механізмів.

Стаття IV є комплексною. Вона охоплює витрати на:

- амортизаційні відрахування на відтворення машин та устаткування;
- електроенергію, паливо, мастильні матеріали для машин та устаткування;
- придбання технологічного інструменту, запасних частин та агрегатів для устаткування;
- ремонт та технологічне обслуговування;
- заробітну платню обслуговуючого персоналу.

Стаття V. Загальновиробничі (накладні) витрати.

До неї входять витрати на:

- управління, виробниче та господарське обслуговування в межах виробництва;
- заробітну платню з відрахуваннями на соціальні потреби працівників управління, спеціалістів, службовців;
- амортизаційні відрахування по будівлях і спорудах;
- охорону праці;
- техніку безпеки, охорону, протипожежну охорону;
- дослідження, випробування, винахідництво;
- підготовку кадрів, адміністративні та канцелярські витрати;
- відрядження;

- обов'язкові платежі (страхування майна, платежі за забруднення навколишнього середовища);
- придбання патентів, ліцензій тощо.

Розподіляються накладні витрати пропорційно основній заробітній платі основних виробничих робітників, крім амортизаційних відрахувань. Вони обчислюються окремо та додаються до визначеної суми.

$$C_{\text{накл}} = q \times C_{\text{зосн}} + A_{\text{бс}},$$

де q – відсоток загальновиробничих витрат у заробітній платі основних виробничих робітників; $A_{\text{бс}}$ – амортизаційні відрахування по будівлях і спорудах на їх повне оновлення.

Стаття VI. Підготовка й освоєння виробництва.

До цієї статті належать витрати на:

- освоєння нових підприємств, виробництв, цехів;
- підготовку й освоєння нової продукції;
- підготовчі роботи в добувній промисловості.

Такі витрати списуються на продукцію рівними частками за встановлений період їх відшкодування.

Стаття VII. Позавиробничі витрати.

До позавиробничих витрат відносять витрати на:

- маркетингові дослідження;
- рекламу продукції;
- заходи щодо стимулювання збуту.

Запитання для самоконтролю

1. Визначте економічну сутність поточних витрат підприємства, їх склад.
2. Розкрийте економічну сутність собівартості продукції як економічної категорії та показника, який характеризує ефективність роботи підприємства.
3. Визначте, які витрати входять до собівартості продукції.
4. Зробіть порівняння визначення поняття “собівартість” як економічної категорії та з точки зору бухгалтерського обліку.
5. За якими ознаками класифікують витрати, які входять до собівартості продукції?
6. У чому полягає різниця між економічними та бухгалтерськими витратами?
7. Розкрийте особливості та відмінні риси постійних та змінних витрат.
8. Наведіть алгоритм визначення критичного обсягу виробництва продукції.
9. Охарактеризуйте методи визначення собівартості продукції.
10. Як здійснюється калькуляція собівартості продукції?